

ЯК ВЫЛЕЧЫЦЬ ЭКАНОМІКУ АД КАРАНАКРЫЗІСУ?

ЭКСПЕРТЫ І БІЗНЕС АБМЯРКОЎВАЮЦЬ ВАРЫЯНТЫ

Нягледзячы на тое што сучасны свет перажываў досыць шмат эканамічных крызісаў, той, што разгортваецца ў 2020 годзе, — унікальны. Ён узнік не з-за перавытворчасці, не з-за «мыльных бурбалак» у фінансавай або іншых сферах, як было раней, а з-за поўнага спынення эканомік у многіх краінах. І хоць Беларусь не ў іх ліку, яна не змагла пазбегнуць уплыву гэтага крызісу — таму ёсць шмат прычын. А значыць, і ёй патрэбны рэкамендацыі і рэцэпты. Пра іх якраз ішла размова падчас вэбінара «Падняць цаліну: як каранавірус паўплываў на эканоміку Беларусі і што трэба зрабіць, каб «правацца», які арганізавалі Даследчы цэнтр Інстытута прыватызацыі і менеджменту і Фонд імя Конрада Адэнаўэра.

Шанцы месцазнаходжання

«Беларусь з'яўляецца адкрытай эканоміяй, эксперт тавараў і паслуг фарміруе 70 працэнтаў яе ВУП, таму не дзіўна, што зніжэнне глабальнага попыту і пашкоджанне ланцужкоў паставак можа мець сур'ёзны негатывны ўплыў на яе эканоміку, — лічыць **вядучы эканаміст Еўрапейскага банка рэканструкцыі і развіцця па краінах Усходняй Еўропы Дзімітар БОГАЎ**. — Мы ўжо бачылі гэта ўздзеянне ў першым квартале. У сакавіку з-за зніжэння глабальнага попыту эксперт Беларусі ўпаў на 15 працэнтаў. У красавіку пераважная колькасць краін перастала ўвогуле працаваць». Дзімітар Богаў упэўнены, што эканоміка Беларусі можа пацярпець менавіта праз гэта. Па яго словах, у сакавіку—красавіку сацыяльная актыўнасць у рэгіёне аперацый ЕБРР знізілася на 50 працэнтаў. Нягледзячы на адсутнасць каранціну ў Беларусі, людзі на 20—30 працэнтаў радзей выходзілі з дому і тут.

Навуковы дырэктар Цэнтра эканамічных даследаванняў ВЕРОС Кацярына БАРНУКОВА дадае, што ўнутраны шок для эканомікі таксама адчувальны. «Людзі сталі менш хадзіць у гандлёвыя цэнтры, і гэта адбілася на ўнутраным попыце. Больш за тое, на ўнутраным попыце адбываецца скарачэнне даходаў людзей і агульная атмасфера няўпэўненасці, якая многіх прымушае нават без зніжэння даходаў скарачаць свае расходы на ўсялякі выпадак, — кажа аналітык. — Да таго ж попыт не проста зніжаецца, ён вельмі моцна змяняецца».

Эксперты адзначылі таксама дадатковыя ўздзеянні на эканоміку Беларусі праз зніжэнне сусветнага попыту на нафтапрадукты, завяршэнне падатковага манеўру ў Расіі, дарагу, у параўнанні з іншымі краінамі, цану на газ.

Па прагнозах аналітыка ЕБРР, найбольш уразлівыя сектары эканомікі, якія працуюць на міжнародных рынках, такія як машынабудаванне і нафтапрапрацоўка. Прыпыненне сусветнай эканомікі таксама адчуецца на сабе прадпрыемствы, якія з'яўляюцца часткай глабальных ланцужкоў паставак.

«Зніжаная эканамічная дзейнасць паўплывае практычна на ўсё: на ўзровень спажывання, на спажываўцаў, на фірмы, на рынак працы і на рост крэдытаў, якія не абслугоўваюцца, — кажа Дзімітар Богаў. — Таму вельмі важна падтрымаць вытворчы патэнцыял фірмаў і не дапусціць рэзкага скарачэння капіталу ў насельніцтва».

Яшчэ адна адметная рыса каранакрызісу — бізнес сустрэў яго

ў досыць добрым стане. Гэта датычыцца як большасці еўрапейскіх краін, так і Беларусі. ЕБРР адзначае, што надта высокі ўзровень запасычанасці ў краіне. А даследчыкі ІПМ прыйшлі да высновы, што за апошнія два-тры гады ўмовы для малога і сярэдняга бізнесу ў Беларусі паляпшаліся, добрая палова прадпрыемстваў яшчэ у лютым ацэньвалі свой матэрыяльны стан станоўча і глядзелі наперад з аптымізмам.

«Да канца года змогуць выжыць працэнтаў 30 ад колькасці турыстычных арганізацый, астатнія акажуцца банкрутамі. Канцы з канцамі змогуць звесці тых, хто пераарыентаваецца на ўнутраны турызм».

«Ёсць выказанне: нельга ўпусціць добры крызіс. Беларусь знаходзіцца ў вельмі надзіраннай пазіцыі, бо яна блізка да Заходняй Еўропы і мае добрыя адносіны з Кітаем, мае магчымасці індустрыяльнага парка «Вялікі камень». Гэта стварае добрыя шанцы для аднаўлення пасля каранакрызісу, — заўважыў прадстаўнік ЕБРР. — Таму мы дастаткова аптымістычныя наконт выкарыстання новых магчымасцяў».

Бізнес чакае спажываўцаў

Айчынным экспертам больш асцярожныя ў сваіх прагнозах. «Няўпэўненасць» — бадай галоўнае слова пачатку лета 2020 года адносна многіх планаў.

«Асноўная праблема, з якой сутыкнуўся малы бізнес, — шок попыту. У нашым апытанні 64 працэнт малых і сярэдніх прадпрыемстваў казалі пра тое, што ў іх упала выручка. Гэта для іх асноўная праблема, — паведаміў пра вынікі апытання 100 мікра- і малых прадпрыемстваў у Мінску і беларускіх рэгіёнах з 13 да 27 красавіка **старшы на-**



вуковы супрацоўнік ВЕРОС Радзівон МАРОЗАЎ. — Самы моцны ўдар прыйшоўся на сферы забавляльнага бізнесу, гасцініцы і рэстараны, транспарт. І калі ў прамысловасці і ІТ імкнуцца захаваць чалавечы капітал, кампаніі, звязаныя з адпачынкам і транспарціроўкай, пайшлі на скарачэнне персаналу. Пры гэтым кампаніі, якія ажыццяўляюць сваю дзейнасць у сферах адукацыі, ІТ, грамадскага харчавання, будаўніцтва, прамысловасці, навукі і тэхнікі, кансалтынг, шукалі новыя фарматы работы, а тыя, што працуюць у сферы забавляльнага бізнесу і транспарту, не рабілі гэтага».

Што датычыцца ўласнай «падушкі бяспекі», то менш чым на два месяцы такой хапала ў канцы красавіка ў большасці кампаній сфер адпачынку, забавы, спорту, грамадскага харчавання, часовага пражывання і будаўніцтва. Дэфіцыт уласных рэсурсаў у сферы будаўніцтва Радзівон Марозаў назваў індывідуальным ва ўсёй эканоміцы.

«Люты і сакавік былі для малога і сярэдняга бізнесу этапам пагроз і спадзяванняў, бо яшчэ меліся нейкія фінансы і чаканні пэўных пераменаў, — дадае **дырэктар Бізнес-саюза прадпрыемстваў і наймальнікаў імя прарэсара М. С. Куняўскага Жанна ТАРАСЕВІЧ**. — Што адбылося? Турыстычная сфера практычна спынілася. Тое, што звязана з турызмам — гасцініцы, грамадскае харчаванне — у тым ліку. Зыходзячы з інфармацыі, якая была атрымана ад Асацыяцыі турыстычных арганізацый, да канца года змогуць выжыць працэнтаў 30 ад колькасці турыстычных арганізацый, астатнія акажуцца банкрутамі. Канцы з канцамі змогуць звесці тых, хто пераарыентаваецца на ўнутраны турызм».

Праблема ў турыстычнай сферы абстраецца пытаннямі ўзаемаадносін са спажываўцамі, якія

патрабуюць вяртання грошай за няздзейсненыя вандроўкі.

«Мікрабізнес у асобных галінах, напрыклад, такіх, як сфера пасажырскіх перавозак (таксі, маршруткі), грузаперавозкі, гандаль на рынках, у сувязі з тым, што не мае фінансавай падушкі бяспекі і вымушаны плаціць заробак і сацыяльныя адлічэнні, пайшоў на скарачэнне занятасці альбо на фармальнае звальненне з выплатай заробкаў «у канвертах». Такім чынам, наша занятасць пачала сысходзіць у ценявы рынак», — адзначае тэндэнцыю Жанна Тарасевіч.

«Беларусь знаходзіцца ў вельмі надзіраннай пазіцыі, бо яна блізка да Заходняй Еўропы і мае добрыя адносіны з Кітаем, мае магчымасці індустрыяльнага парка «Вялікі камень». Гэта стварае добрыя шанцы для аднаўлення пасля каранакрызісу».

Па словах прадстаўніка бізнес-саюза, арганізацыі грамадскага харчавання і тыя, што аказваюць бытавыя паслугі насельніцтву, фіксуюць прыкладна 50-працэнтнае падзенне выручкі. Некаторыя спрабуюць пераарыентавацца, дастаўляюць прадукты на заказ, але ўсё роўна адмаўляюцца ад сезонных работнікаў, ад дагавораў падраду і частковай занятасці.

«Такім чынам, бізнес тут таксама вырашае праблему за кошт занятасці, — робіць вывад Жанна Тарасевіч. — Ад дзяржавы сёння бізнес атрымаў невялікія паслабленні ў адносінах арэнднай платы альбо адтэрміноўкі плацяжоў. Але многія прадпрыемствы нават не спрабуюць скарыстацца гэтай адтэрміноўкай, бо баяцца, што пазней выплаты будзе зрабіць яшчэ больш складана». На яе думку, трэба павялічваць перыяд выдаткаў хоць бы да снежня 2021 года.

У перыяд крызісу адназначна станоўчых мер падтрымкі бізнесу няма, лічыць Радзівон Марозаў. «Іх трэба разглядаць у комплексе і не забываць, што альтэрнатыва падтрымкі бізнесу — дапамога непасрэдна насельніцтву. Зыходзячы з даступных рэсурсаў дзяржава расставіць прыярытэты».

Жанна Тарасевіч заўважае, што і сам бізнес выступае за падтрымку спажываўцаў попыту.

Што датычыцца дапамогі для бізнесу, можна было б знізіць дэ-

фіцыт абаротных сродкаў, калі змяніць падыходы ў аплане энергетычных рэсурсаў. «Сёння бізнес плаціць па нарматывах, да таго ж авансам. Ёсць прапанова 50 працэнтаў плаціць авансам, 50 працэнтаў — па факце, альбо цалкам па факце спажывання энергетычных рэсурсаў, а ў выпадку перарасходу — па павышаных тарыфах», — агучвае дырэктар БСПН.

Найперш — падтрымка

малазабяспечаных

Праз эканоміку каранакрызіс непазбежна закрануў і дамашнія гаспадаркі. **Эканаміст Даследчага цэнтра ІПМ Глеб ШЫМАНОВІЧ** звярнуў увагу на тое, што найбольш пацярпелі сацыяльна ўразлівыя групы насельніцтва. У адрозненне ад папярэдніх крызісаў асноўны шок прымаюць на сябе жыхары буйных гарадоў, дзе першым адчуў удар сектар паслуг.

«Тут важна, як спраўляецца сістэма сацыяльнай палітыкі, — заўважае эксперт — У класічным выпадку ў пачатковы перыяд крызісу павінны працаваць так званыя стабілізатары. Расходы бюджэту на такія інструменты як дапамога, звязаная са стратай работы, з тым, што чалавек трапіў у складанае становішча, рэзка павялічваюцца. Але ў нас дапамога па беспрацоўі і адрасная не вельмі карыстаюцца попытам сярод насельніцтва, таму ўрад зараз вымушаны спрабаваць неяк мадыфікаваць гэтыя інструменты. Працэс займае доўгі час, што негатывна адбываецца на стане самых сацыяльна ўразлівых груп. Тое, што гэтыя інструменты не такія эфектыўныя, як павінны быць — прабел у сістэме сацыяльнай абароны, які бягучы крызіс падкрэсліў. Як і тое, што з гэтым трэба нешта рабіць».

«Укараненне дадатковай абароны беспрацоўных — ключавая задача», — пагадзіўся **дырэктар Даследчага цэнтра ІПМ і мэдэратар вэбінара Аляксандр ЧУБРЫК**.

Такім чынам, эксперты канстатавалі, што бізнес у Беларусі, гэтак жа як і ва ўсім свеце, пацярпеў ад крызісу, які выклікала пандэмія каранавіруса. Ён мае патрэбу ў дадатковай падтрымцы з боку дзяржавы, але куды больш важна, лічыць спецыялісты, не дапусціць сітуацыі, калі людзі — спажываўцы, перастануць рабіць пакупкі і карыстацца паслугамі з-за зніжэння даходаў.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.
Фота Таццяны ТКАЧОВАЙ.

